

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus I. De dispensatione in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

suprà enumerata (sicut nec conditiones, que contrariantur substantiæ matrimonij, de quibus fusc actum est *tit. 5.*) de illo tamen defectu in præsens etiam breviter dicendum venit.

Ad valorem igitur sponsalium de futuro jure Ecclesiastico requiritur septennium completum ex n. 585. & quamvis aliqui censent sufficere septennium completum *moraliter*, malitiâ nimirum ætatem supplente, ut diximus n. 589. & seq. probabilis tamen est, requiri septennium *physicè* completum, ex n. 591. Ex hoc fit defectum septennij *physicè* completi, constitutione Ecclesiæ, dirimere sponsalia de futuro; cum ea, stante hoc defectu contracta, probabiliter non valeant, ut dictum est; ad matrimonium autem validè contrahendum, jure canonico, requiritur in contrahentibus ætas legalis nimirum pubertatis, à jure definitæ, quæ habetur non tantum numero annorum 14. in masculis, & 12. completorum in feminis; sed etiam cum malitiâ supplet ætatem, ut diximus à n. 601. & seq.

P A R S II.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

Cum non rarò contingat, occurrere iustas causas, ut, qui propter impedimentum inter ipsos existens matrimonium vel licent, vel etiam validè contrahere non possunt, lege illud vel præcisè prohibente contrahere, vel etiam annullante, à tali lege solvantur: plures autem difficultates occurrant tum in libello, seu supplicatione pro dispensatione impetranda; tum in rescripto, seu dispensationis concessione, communiter multiplicibus clausulis modificata, quæ obicem vel dubitationem cavere possint, ad calcem hujus questionis tractatum aliquem super hoc adijcere placuit.

ARTICULUS I.

De dispensatione in genere.

Præmitto hunc articulum, præsertim quoad questionem, an dispensatio cadat in jus naturale, & divinum? vel an dispensatio inferioris cadat in legem superioris?

Tom. 17.

Nam sine horum notitia vix rectè possunt resolvi quæstiones de dispensationibus in impedimentis matrimonij, de quibus hic agendum erit. Dispensatio, prout hic accipitur, est juris alicujus relaxatio; seu exemptio alicujus à legis obligatione, ut colligitur ex *c. de multa* & *qui. 1. quæst. 7.* Et ideo vocatur etiam *moderatio canonum. c. Ipsa pietas. Q. si inquirat. 23. q. 4.* ejus effectus est, ut, quod de jure est illicitum, dispensatione fiat licitum. Hinc dispensatus in aliqua juris inhabilitate, fit habilis æquè, ac habilis naturaliter, seu habilis de jure communi. Nam fictio juris tantum operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero. *L. filio. ff. de Lib. & Posthum. & factum civiliter eundem habet effectum, quem factum naturaliter. L. fin. ff. mandat. L. si mater. C. de Just. intellige, in casibus, ad quos jure disponente talis fictio porrigitur;* non autem, secus; Et ideo quoad habilitatem personæ dispensatæ nulla admittitur distinctio inter habilem *naturaliter*, seu de jure communi; & habilem *ex dispensatione*; cum procedant ab eodem fonte, nimirum Principe, qui potest lege suâ inducere habilitatem, & inhabilitatem, nimirum vel condendo legem generalem, sive inducendo jus singulare; Sic Vincent. de Justis *l. 1. dispens. matr. c. 1. n. 12.* Dispensatio non est lex, sed remissio legis, & secundum quod est in dispensato, est jus privatum *c. 33. q. 2. c. Interfellores 13. & c. in adolescentia. 14.*

Dispensatio etiam non est privilegium. 2012.
1. quia hoc aliquando præter jus conceditur; Castropal. *tom. 1. tr. 3. d. 6. p. 1. n. 8.*
2. quia hoc quandoque conceditur sine causa, Sanchez *l. 8. matr. d. 1. n. 1.* Nec est irritatio legis, impediendo, ne robur acquirat; v. g. necessariam illi confirmationem negando. Nam dispensatio non tollit legem, sed tantum eximit ab illa; Salas *de Legibus, d. 20. s. 1. n. 2.* Nec est interpretatio legis; hæc enim non eximit à lege, sed solum ex debitis principijs deducit, in tali casu legem vim non habere, aut in hoc, vel illo sensu accipiendam esse; Arriaga *Theol. tom. 2. d. 5. s. 6. n. 47.* Deinde *dispensare* est actus jurisdictionis; *interpretari* non est actus jurisdictionis, sed doctrinæ. Nam quilibet vir doctus potest doctrinaliter legem interpretari; non tamen dispensare legem. Nec etiam

R r r 2

est

est abrogatio legis; hæc enim legem jam conditam omnino cassat. Nec est derogatio legis: nam hæc cassat legem pro aliquo tempore, vel pro aliqua parte communitatis, vel pro aliqua parte legis, si hæc habeat latitudinem secundum materiam, ut habetur *L. 102. ff. de Verb. significatione. L. Derogatur. ff. de reg. jur.* ibi: *derogatur legi, cum pars detrahatur; abrogatur, cum prorsus tollitur.*

2013. Dispensatio non est pura permissio. Nam hæc non tollit legis obligationem; cum Deus peccata permittat, quin dispense in lege illa prohibente. differt ab absolute solutione à peccatis, & censuris; hæc enim non vulnerat, seu relaxat jus, sed implet; nec eam potest quis sibi impertiri; secus, dispensationem. differt à simplici licentia, requisita per legem. Nam talis licentia non est contra legem, sed potius ejus impletio; lex enim prohibens aliquem actum *sine licentia*, non vulneratur, seu non relaxatur, faciendo actum *cum licentia*. differt à privilegio, ut dicitur *L. 5.* Nam hæc non est semper contra jus, sed sæpe præter jus; dispensatio autem semper est contra jus; & ideo dicitur *vulnerare jus*, ac ejus interpretatio, utpote rei odiosæ, stricta est, ut dicemus, his præmissis.

2014. Alij, *dispensare* dicunt, idem esse ac *aliquem à legis obligatione solvere*; dicitur, quasi à *his pensando*; quia fieri debet maturè, ac consultò, justâ causâ suadente, & circumstantijs bene pensatis; & ideo dispensatio ab illis definitur, *juris communis relaxatio, facta cum cause cognitione ab eo, qui potestatem habet*; ita Sanchez *de matr. l. 8. d. 1. n. 2.* Verùm cum dispensatio fiat non tantum relaxando jus *commune*; sed etiam *municipale, synodale, vel statutarium*, ly *juris communis* non rectè apponitur; & quia multi ad valorem dispensationis non exigunt causam, rectius etiam ly *cum cause cognitione* omittitur. Denique nec potestas dispensantis necessariò exprimitur; cum ex rei natura sit, quòd dispensans debeat habere potestatem dispensandi; nam aliàs nihil ageret.

§. I.

An jus naturæ cadat sub dispensationem.

Ante resolut. not. 1. jus naturale aliud esse *preceptivum*, aliud *concessivum*. Nam homines jure naturæ liberi sunt; bona communia sunt; conceditur matrimonium, non tamen præcipitur; & hæc, quæ sunt juris naturalis tantum concessivi, ab hominibus mutari possunt, ut diximus alibi; & constat in plurimis, ubi ea juris naturalis concessio, tam Ecclesiastico, quàm seculari jure restricta est.

Not. 2. materiam juris naturalis præceptivi esse illam, quæ ex se & antecederet ad omnem voluntatem liberam habet moralitatem fundamentalem, seu materialem sub talibus circumstantijs; seu quod idem est, convenientiam seu convenientiam, cum natura rationali, quæ tali, ut pluribus exposui in Tractatu Theologico de peccatis; & quidem ita, ut aliquorum materia secundum suam moralitatem, seu honestatem, vel malitiam materialem, non pendeat à dominio Dei, ut sunt odium, blasphemia Dei &c. aliorum autem materia pendeat à dominio Dei, ita, ut si Deus uti velit suo supremo dominio, in circumstantia talis suppositionis non obligent, cò quòd, ut subiant tali circumstantiæ, non sint obiectum juris naturæ præceptivi.

Exemplum hujus est in Abraham respectu filij Isaac. Nam etsi *occidi à proprio patre filium omnino innocentem*, secundum se præcisè consideratum, jure naturæ sit illicitum; si tamen consideretur sub circumstantia DEI titulo supremi dominij (quo potest disponere de vita quorumlibet hominum) præcipientis; ut *pater filium suum occidat*, non amplius est materia juris naturæ prohibentis, conjunctum cum ea circumstantia; consequenter, *non occidere* non erit contra jus naturale; cum non præcipiat de hac materia, secundum quod pendet à dominio DEI, his positis.

æ. ad quæst. nullam dispensationem prædictam posse *directè* cadere in jus naturale; ita Suarez *de Legibus l. 2. c. 14. n. 5.* & complures alij. Nam stante materia legis naturalis, ea ex se, & antecederet ad omnem legem extrinsecam est materialiter bona, vel mala ex n. 2016. ergo quamdiu ob-

diu objectum tale manet, quale cadit in legem naturæ, si malum est, & illicitum, nequit cadere sub ulla dispensationem; hæc enim deberet facere licitum, quod eo jure illicitum est, ex n. 2011. Nec enim unquam fieri potest, quòd sit conveniens naturæ rationali quæ tali, concedi, quod de se malum est, aut ex se illi disconveniens; vel omittere, quod de se debitum est. Et ideo exempla, quæ affert Sanchez l. 8. de matr. d. 6. n. 5. ad probandum, dispensasse Deum in jure naturali, non sunt de materia, secundum quod sunt objectum juris naturæ præceptivi, sed mutatâ ratione circumstantiæ adjunctæ, secundum quam non cadunt sub jus naturæ; ut ostensum est in n. 2017.

Dices: quilibet Legislator in suis legibus dispensare potest; vel per se, vel per alium; leges enim ex ejus voluntate fortuntur vim obligandi; at Deus præceptorum naturalium est legislator; ergo. 3. majorem procedere de legibus, quarum materia est mala, quia prohibita; non autem prohibita, quia ex se mala; materia legis naturalis, in quantum cadit sub legem naturæ, non est mala, quia prohibita; sed prohibita, quia mala; & ideo nullius legislatoris voluntate, secundum eam rationem, quæ cadit sub jus naturæ prohibens, fieri potest licite; secus, si accedit ei circumstantia ex dominio Dei, quando ab eo pender, ut dictum est.

§. II.

An in jus divinum positivum cadat dispensatio?

2020. Quid possit Deus, si velit, in legibus suis positivis, hoc est, liberè à se conditis, dispensare, non est dubium. Nec opus est aliâ causâ, quàm liberâ voluntate Dei; hæc enim est regula omnis honesti. Quæstio est, an hæc potestas à Deo concessa sit hominibus, & quibus? nam posse Deum alicui concedere facultatem, ut, non suo, sed Dei nomine dispenset in jure divino dumtaxat positivo, certum videtur, cum id possit Legislato humanus. Illud prius notandum, non esse credendum, quòd Deus alicui hanc dispensandi potestatem commiserit, nisi hoc vel autoritate Ecclesiæ, vel aliâ Dei revelatione, per Ecclesiâ probata constet, c. Nisi cum pri-

dem, de Renuntiatione, & c. Cum ex injuncto, de heret. ibi: non sufficit cuiquam tantum nudè asserere, quòd ipse sit missus à Deo; cum hoc quilibet hereticus asseveret: sed oportet, quòd astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi, vel scripturæ testimonium.

Potissima difficultas est circa summum Pontificem, an habeat potestatem in jure divino positivo dispensandi? de quo ex professo lib. 1. tit. 2. Possè in omni jure positivo divino ex causâ gravi, & urgente, seclusis articulis fidei, affirmat Abbas in c. Proposuit: de concess. præbend. n. 20. Felinus in c. quæ in Ecclesiâ, de Constit. à n. 19. Idem tenet Sanchez l. 8. matr. d. 6. n. 6. sed non nisi pro casu, quo videtur esse majus Dei obsequium, dispensationem concedere, quàm jus divinum tunc integrè servari; sed negativa mihi omnino videtur probabilior, saltem extra casum, pro quo non habetur ex Dei revelatione, vel per Ecclesiæ autoritatem, summo Pontifici concessam esse hanc potestatem dispensandi in jure divino, si hoc non fundetur in humano contractu; ita Suarez l. 18. de Legibus c. 6. n. 7. cum D. Thoma. 1. 2. q. 97. a. 4. ad 3. & 2. 2. q. 88. à 10. ad 3. cum alijs; quam opinionem verissimam esse affirmat Castropalaus p. 1. tr. 3. d. 6. p. 3. n. 5. cum pluribus ibid. relatis; nisi pro casu particulari constet ex revelatione divina; id, quod maxime procedit de dispensatione directa in jure divino positivo.

Ratio est. 1. quia nullibi habetur, Pontifici hanc potestatem esse commissam. Nam ex illis verbis; quodcumque ligaveris super terram, cum sint nimis generalia, id non infertur. 1. quia, cum causa, de qua agitur, sit gravissima, requirit concessionem specialem. 2. quia exinde redundarent mala sanè admodum gravia in unitatem Ecclesiæ quoad religiosum DEI cultum in sacrificijs, & sacramentis. Nam si hæc, voluntate summi Pontificis variari possent, ubi in his foret unitas Ecclesiæ? Si enim Pontificia potestate fieri possent; licet, valdeque confertur baptismum in aquâ dubiè naturali; cum adest naturalis; consecrari corpus, & sanguinem Domini, ubi deest materia ordinaria, & jure divinæ institu-

institutionis requisita, aperire accepta in sigillo Sacramentali, quando aliàs Sacerdoti, vel etiam Regno impendet interitus, &c non invenio, qua ratione firmitas Ecclesiæ in hoc Dei cultu, jure divino præcepto, stare possit; aut quæ necessitas exigere, ut divina lex positiva mutetur. ut rectè observat Castropalaus tom. 1. tr. 3. d. 6. p. 3. n. 5.

2023. Dixi n. 2021. si non fundetur in humano contractu. Nam in humano contractu dispensare potest Summus Pontifex, quando id exigat gravis causa; ergo indirectè dispensando in fundamento, cui jus divinum innititur, dispensare poterit in tali jure divino indirectè; secus est de dispensatione directa juris divini in materijs, quæ sunt independentes ab humana voluntate, ut est materia Sacramentorum, Sacrificium, &c. dixi 2. non censeri communicatam homini potestatem à Deo, dispensandi in jure divino absoluto, nisi constet, vel ex Dei revelatione per Ecclesiam probata, vel per ipsius Ecclesiæ auctoritatem pro tali casu, vel materia factam esse talem concessionem, qualiter ex usu, & traditione Ecclesiæ constat, indultam esse summo Pontifici facultatem dispensandi in votis, & juramentis, quæ dicuntur juris divini; sed de his V. dicta supra.

2024. Hinc non improbabiler dici potest, eo casu, cum Pontifex dispensat (in voto v. g.) non relaxari directè jus divinum; sed tantum indirectè, subtrahendo illi divino juri materiam, quæ est ipsum votum; qualiter indirectè tollit votum, materiam voti reddens voventi re, vel jure impossibilem; quo casu jus nascens ex voto non est independens ab eo, quod excedit potestatem Ecclesiæ.

Similiter, quod Ecclesia possit in aliquo casu, de quo supra, dissolvere matrimonia infidelium consummata, habetur Dei revelatione; & matrimonia fidelium rata tantum, professione religiosa, ex n. 444. Denique ipsam etiam professionem. 1. tollendo solennitatem votorum, quæ habetur ex sola Ecclesiæ constitutione ex dict. num. 445. deinde remittendo obedientiam, per quam Religiosus subditur suo superiori, cum Pontifex sit supremus superior omnium aliorum superiorum in Religionibus; remissa autem obedientia, cadunt etiam vota paupertatis, & castitatis Religiosa;

cum hæc habeant conditionem tacitam quamdiu sub Religiosa obedientia vixerint.

Dices: ex hoc sequitur, quod Religiosus per Pontificem exemptus ab obedientia sui superioris, eo ipso possit ducere uxorem; sed hoc non potest dici: ergo re. Sublato essentiali constitutivo alicujus status, eo ipso tolli talem statum; sed votum solenne obedientiæ est essentialis constitutum status Religiosi solenniter professi, prout nunc est ex constitutione Ecclesiæ; ergo sublato voto solenni obedientiæ in Petro, eo ipso tollitur in eo status Religiosi solenniter professi, consequenter Petrus non maneret amplius Religiosus solenniter professus; verum igitur est, quod Pontifex Professum possit facere non professum, tollendo solennitatem voti obedientiæ, sine qua non stat solennis professio religiosa nunc.

Ex hoc autem non rectè inferitur ea sequela. Nam 1. si Pontifex cum Religioso castitatem solenniter professo dispenseret ex justa causa ad incundum matrimonium, talis dispensatus non teneretur servare paupertatem, & obedientiam prius solenniter professam; quia sublata solennitate unius voti, quod est de substantia status Religiosi solenniter professi, tollitur talis status, consequenter obligatio ex vi status Religiosi solenniter professi. 2. aliud est, tollere effectum solennitatis, aliud effectum voti, cui ex dispositione Ecclesiæ annexa est solennitas; nullibi dico, sublato effectu solennitatis, tolli etiam effectum voti, cum hæc sint separabilia; ergo stare potest, quod sublata solennitate voti obedientiæ solenniter professæ, tollatur etiam solennitas voti paupertatis, & castitatis (sic enim tollitur ipsa solennis professio, quæ petit omnia tria vota solennis) quin tollatur effectus voti paupertatis, & castitatis in vi voti; quo casu talis, non amplius professus, non eo ipso poterit ducere uxorem licite, quia votum castitatis in ratione voti (sublata solâ solennitate professionis) non est sublatum, licet tunc non amplius sit solenne, sed simplex: et votum castitatis simplex, (extra Societatem JESU,) reddit illicitum, sed non invalidum matrimonium.

Nec ex eo, quod Pontifex aliquando dispenseret, ut minister, in Sacramento confirmationis, sit simplex Sacerdos, inferri

ferri potest, eum directè dispensare in jure divino. Nam, ut Minister *Ordinarius* illius Sacramenti sit Episcopus, est juris divini; non autem, ut in omni casu. Hinc vi divine institutionis, absolute quilibet simplex Sacerdos potest esse Minister confirmationis, & ordinis, ut docet Suarez *l. 10. c. 6. n. 26. & tom. 3. de Euchar. d. 36. sect. 2.* apud Castropal. *cit. num. 6. & ob- jic. 3.*

Denique si quis teneat sententiam, quam probabilem censet Castropalaus *cit.* quod autoritate summi Pontificis offerri possit Sacrificium in una tantum specie pro casu gravi, & urgenti, non dispensaret in jure divino. Nam in hac sententia, etsi sit juris divini, *Sacrificium offerri*; at esse juris divini, *offerri sub utraque specie*, negatur; ita Suarez *cit. l. 10. c. 6.* ubi tamen citati Authores volunt, Pontificem potius declarare jus naturale, quod præcipit, cum sacrificatur, integrum Sacrificium offerri; & hoc non extendi posse, vel ad inferiores, vel indefinitè ad omnes leges.

Ceterum probabilius videtur, Pontificem nunquam in hoc dispensasse; cum de tali facto non constet authenticè; imò nec posse. Nam Sacrificium petit expressam significationem mortis Christi, quam à Sacrificio non potest separare summus Pontifex; sed fieret, si posset dispensare, ut in una tantum specie offerretur Sacrificium; sic enim non satis expressè significaretur separatio sanguinis à corpore; ergo. Materiam patet; quia non apparet, cur potius possit dispensare in hoc jure, quam in sigillo confessionis, materia baptismi, matrimonio consummato, &c. ita Castropal. *cit. p. 3. in fin.* Not. autem; etsi concedatur summum Pontificem posse in aliquo casu declarare jus naturale, ac divinum; ad tamen non concedi Prælati inferioribus; tum quia est res gravissima; & satis dubia; tum quia causæ graviore reservate sunt soli summo Pontifici: tum quia isti non æquè habent infallibilitatem; ac ille.

§. III.

An, & qualiter Legislator dispensare possit in legibus à se conditis?

Communis tenet, Legislatorem posse

dispensare in legibus à se liberè conditis, exceptis casibus, de quibus iustè; cum vis ejusmodi legis positivæ pendeat à voluntate Legislatoris. Idem dicendum est de ejus successore in jurisdictione (hic enim reputatur eadem persona cum illo) & de legitimo superiore Legislatoris, cum in eo à fortiori sit ea jurisdicção; ita Salas *de legibus d. 20. sect. 3. n. 16.* Vasquez *de legibus num. 178.* & alij. Ex hac regula sequitur summum Pontificem posse dispensare. 1. in legibus à se latis, cum ipse sit earum Author, & à nullo; extra Deum, in usu suæ potestatis Legislativæ restringi possit. 2. in legibus conditis à C. C. etiam Generalibus; cum Pontifex sit illis superior, imò sine approbatione illius, vim non habeant eorum decretæ. 3. in constitutionibus, & legibus conditis à suis Antecessoribus; cum sit eorum Successor in jurisdictione cum æquali potestate ordinaria. 4. in legibus conditis autoritate Apostolorum merè humanâ. Nam summus Pontifex, qui est legitimus Petri Successor, est paritum eo, & alijs Apostolis jurisdictionis; esto ille *in dignitate Apostolica* sit istis inferior; ita Suarez *l. 10. de legibus. c. 14.* Salas *cit. d. 20. sect. 3. n. 16.* & alij. 5. in legibus Prælatorum Ecclesiasticorum inferiorum. Nam ipse est omnium legitimus superior.

Sequitur. 2. Archiepiscopum, vel Episcopum, posse dispensare in lege Synodali, suæ diocesis (nam istæ sunt leges ab ipsis conditæ) non autem alios; ipsis inferiores. Nam reliqui, qui intersunt tali Synodo, ut Parochi, Decani, &c. non sunt conditores earum legum; sed solum Assessores, vel consiliarij; sic Azor *p. 1. l. 4. c. 15. q. 3.* Sanchez *l. 8. matr. d. 17. n. 33.* & alij.

Sequitur. 3. Episcopum non posse dispensare in legibus Concilij provincialis, nisi eo modo, quo potest in Papalibus. Nam Concilium Provinciale in jurisdictione est illo superius. 1. ex tota *dist. 18.* item ex *c. salvo. 9. q. 3. & c. Grave nimis, de præbend. 2.* quia potest condere leges, quarum observantiam Episcopus & in se, & in suis subditis tenetur procurare, juxta *c. sicut olim. 25. de Accusat. & Trid. sess. 24. c. 2.* imò jure antiquo causæ Episcoporum, cognoscebantur, & terminabantur à C. C. Province. usque ad sententiam definitivam

vam; hæc autem omnia probant Episcopum inferiorem esse tali Concilio: ergo.

2032. Sequitur. 4. idem dicendum de Archiepiscopo quoad leges conditas à C. C. Provinc. 1. Nam hoc est illo superius saltem in hoc puncto; cum ab Archiepiscopo ad C. C. Provinciale detur appellatio, tanquam ab inferiore ad superiorem, ut tradit gloss. fin. in *c. à collatione, de appellatione in 6. Navar. const. 6. de majorit. & obed. in novis, n. 6.* & alij. Deinde, quia, licet Metropolitanus habeat potestatem supra alios Episcopos, ut possit eos convocare ad concilium, juxta Trident. cit. & quoad hoc, uti & locum sedendi, sit *caput* illius; non est tamen *caput*, quoad jurisdictionem, & vim legislativam privativè; cum in hoc etiam Episcopi suffraganei habeant votum decisivum, ex *c. sicut olim*, de accusat. ergo leges illæ non sunt ejus solius; sed, *rotius Concilij*, quod quoad hoc est illo superius; licet non quoad reliqua omnia v. g. ad cognoscendum de delictis ejus, ut dicitur in *c. Grave, de præbend.* ita Suarez l. 6. de Legib. c. 15. à n. 5. Sanchez l. 8. matr. d. 17. à n. 36. Navar. cit. à n. 5. & plures alij.

2033. Not. autem Regulam in n. 2030. traditam, limitari. 1. ut non procedat, si lex condita ab aliquo Legislatore, confirmata est ab ejus superiore, confirmatione non communi, sed speciali, quæ illi suam auctoritatem tribuit. Tunc enim sine consensu dispensari non potest ab eo, qui condidit; cum nihil possit contra superioris auctoritatem; sic Azor cit. q. 7. Limitatur. 2. ut non procedat, si Legislator condidit legem in commodum subditorum sub aliqua conditione, se obligans eâ præstitâ non soluturum se legem. Nam tunc ex vi contractûs, qui naturaliter obligat, non possit in lege à se condita dispensare; sic Salas cit. d. 20. sect. 4. n. 21. & alij. Limitatur. 3. ut non procedat, si Legislator firmavit juramento legem à se conditam; nam eo casu non possit saltem licitè dispensare in lege, *stante juramento*; secus, si vel secum dispensaret prius in eo juramento, vel dispensaretur ab alio; sic Sanchez cit. l. 8. d. 17. n. 31. Salas cit. sect. 4. num. 42. & alij.

§. IV.

An in lege superioris validè dispenset inferior?

Ante resolut. not. 1. quasdam esse leges, quarum dispensationem Legislator sibi sibi reservat expressè; quasdam, quas non. Not. 2. quætionem esse, an inferior sit possit *jure ordinario*, nimirum potestate ipsi competente vi officij, & semper? v. g. an Episcopus, vi potestatis Episcopalis dispensare possit in lege summi Pontificis? Duplex est sententia. 1. tenet, posse inferiorem dispensare in lege superioris *non reservatâ*, quoties ei non est interdictum; sic D. Antoninus, p. 1. tit. 17. q. 30. Soto in 4. dist. 27. q. 1. a. 4. & plures alij apud Barbofam, de potest. Episc. p. 2. allegat. 33. n. 17.

Probabilius est, id non posse inferiorem, nisi *expressè* vel *tacitè* illi concessum sit à superiore; ita Suarez l. 6. de legib. c. 14. n. 4. Sanchez l. 8. matr. d. 5. n. 5. Barbof. cit. n. 18. & complures alij. etiam *Cum inferior 16. de majorit. & obedientiæ: cum inferior superiorem solvere nequeat, vel ligare; & Clementinâ: ne Romani de Elect.* ibi: *Nos inter cetera præcipuè attendentes, quod lex superioris, per inferiorem non possit tolli, & infra: modificari, corrigi, immutari, vel quicquam detrahi, addi, dispensari, etiam in parte, aut renuntiari.* Secundo: quia tota vis legis pendet à voluntate legitimi superioris intendentis obligare sibi subditos, non revocatâ per potestatem legitimam revocandi voluntatem superioris, nisi ei *expressè*, vel *tacitè* concessum sit; alias enim voluntas superioris esset inferiori subiecta, sine suo, aut alterius id potentis consensu; ergo. Min. ex eo probatur, quia per hoc quod alicui aliquid non sit *expressè* interdictum, non propterea est *tacitè* concessum; cum satis sit, esse *generaliter* interdictum, ubi deficit concessio *expressa*, vel *tacita*; at dispensationem in lege superioris ab inferiore fieri sine concessione *expressâ*, vel *tacitâ*, generaliter esse interdictum, constat ex *c. Cum inferior*, & Clem. *ne Romani*. ergo.

Nec rationes contrariæ evincunt, inferiorem dispensare posse in superioris lege, ubi ei non est *expressè* interdictum. Nam.

1. id sic universaliter non exigit ratio gubernandi suos, si recurrendum foret in quolibet occurrenti casu ad superiorem. Hinc enim satis consultum est, quod in certis casibus potestas dispensandi commissa sit inferioribus, de quibus dicam infra. Secundò quia, cum superior sibi aliquam legis dispensationem reservat, non fit eà mente, ut, ubi reservatio non apponitur, dispensandi facultas concessa intelligatur; sed *ut talis potestas non intelligatur concessa sub concessione generali*. Et quamvis in *c. nuper. de sent. excommunic.* dicatur: *ubi excommunicatio non reservatur, censendum esse, illius absolvende potestatem commissam inferioribus*; hæc tamen regula non traditur ibi indefinitè; sed in certa solum materia, per quam restringitur, & limitatur. Hujus ratio est, quia ibi est sermo de *absolutione emendati à censura*, quæ absolutio non est *contra jus*, sicut dispensatio; sed potius *juxta jus* præcipiens, absolvi rectè dispositum. 2. quia talis absolutio à censuris ordinatur in bonum animæ; quam utique, ut conformem juri expediebat concedi facilius, quam dispensationem, quæ jus vulneratur.

2037. Dices: Experienciâ certum est, Episcopos dispensare in multis legibus Ecclesiasticis à Pontifice latis pro tota Ecclesia, v. g. in jejuniis, festorum observatione, in votis, & juramentis &c. ergo non est ratio, cur id non possint in qualibet lege Ecclesiastica non expressè reservata. Nam Episcopus in sua Diocesi potest, quidquid Pontifex in tota Ecclesia, nisi à Pontifice prohibeatur; cum suæ diocesis non minus sit Pastor ordinarius, quam Summus Pontifex totius Ecclesiæ. 3. 1. transf. ant. N. conseq. Nam pro illis saltem aderit tacita concessio, ut mox dicemus; non tamen pro omnibus. Ad prob. 3. jam constare ex n. 2025. quod Episcopis generaliter prohibitum sit *indefinitè*, & in *qualibet* lege superioris dispensare; & Episcopos etiam pro sua diocesi non esse vocatos in plenitudinem potestatis, sed solum in partem sollicitudinis secundum dicta supra. Et ideo *negandum* est, Episcopum in sua diocesi posse, quidquid Pontifex in tota Ecclesia; quis enim concedit Episcopo, quod pro Sacramento conferendæ confirmationis, vel ordi-

nis, possit constituere Sacerdotem simplicem, dispensare in matrimonio rato? canonizare? instituire censuras? &c. quæ tamen posse Summum Pontificem, concedunt alij, ut constat ex dictis in superioribus. Neque dicas, hæc Episcopis esse prohibita. Nam ubi circa leges singulas est prohibitio *specialis*; ergo sufficit *generalis*; at hæc datur, ut eo ipso Episcopis censeatur negata potestas dispensandi in lege superioris, quoties non habetur, quod sit concessa, ut constat ex n. 2035. & constat etiam ex *c. quod super his. 9. de Majorit.* ibi: *in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obvies institutis.*

3. 2. me non negare, Episcopos posse 2038. in legibus superioris dispensare, pro quibus habent eam potestatem vel expressè, vel tacitè concessam ab illo. Censeatur autem habere tacitè concessam. 1. si jam sit consuetudo legitime inducta, vel præscripta, quod in tali lege dispensent. Tunc enim in superiori adest consensus saltem legalis. 2. Si generaliter concedatur potestas dispensandi pro certis casibus, licet aliis sint reservati superiori v. g. *si sint occulti, nec ad forum contentiosum deducti*, ut ut habetur in *Trid. sess. 24. c. 6. de irregularitatibus* provenientibus ex delicto occulto, cum limitatione ibi posita 3. Si concedatur verbis aliquâ ratione ambiguis, ut si Legislator in lege sua dicat *impersonaliter, dispensari posse*. Cum enim tunc Legislator non loquatur de se (de ipso enim potestate non ambigitur) videtur loqui de alio, nimirum Prælato inferiore, cui subsit dispensandus in ea lege; ita *Sanch. cit. l. 8. d. 5. n. 1. Suar. cit. c. 14. n. 8. & alij complures.*

Et not. hoc procedere non tantum in legibus Pontificiis, ut vult Barbofa p. 2. de potest. Episc. allegat. 83. à n. 23. sed etiam Conciliaribus. Nam si in lege Conciliaribus dicatur *impersonaliter, dispensari posse*; ex his ipsis verbis habetur, *permitteri dispensationem*; non Legislatori (hic enim tali permissione non indiget) ergo alteri, nimirum inferiori; sic Covarr. c. Alma. p. 1. q. 7. n. 8. Sanchez cit. n. 5. &c. Ea tamen doctrina, quæ habetur n. 2038. intelligenda venit, ut censeatur tacitè concessa potestas dispensandi in ea lege, *in quantum obligat alios*; non autem in quantum ligat *ipsum*, qui dispensaturus est;

est; ne scilicet ipse in proprio facto, & in proprium commodum dispense; ita Sanchez *cit. n. 3.*

2040. 4. Quoties materia legis à superiori condita est aut sub culpa solum levi, aut etiam sub nullo peccato (prout est in multis Religionibus) censetur superior tacite concedere superioribus inferioribus potestatem in illis dispensandi; cujus ratio est, quia merito præsumitur talis Legislatores (præsertim, cum noluit ullo modo in conscientia obligare) non velle peculiarem in his ad se recursum; sed prudenti iudicio inferiorum Præsidentum esse commissum, ut pro rei exigentia, & subditorum bono dispensare possint, cum æquum videbitur; ita Sanchez *cit. l. 6. c. 14. n. 9. Salas d. 20. sect. 3. n. 22.* Ad id, quod in n. 2037. dicitur de votis, & juramentis, jam responsum est superius, in eo casu non fieri *directè* dispensationem in jure divino (hoc enim exigeret, ut stante voto quis non obligaretur ad præstandum promissum) sed solum *indirectè*, tollendo vel materiam voti, vel ipsius juris divini, nimirum ipsum votum, ut ibidem dictum est.

2041. Quæres, quâ ratione rectè intelligenda sit satis communis doctrina, *Episcopum posse dispensare in omnibus sibi non prohibitis?* R. eam doctrinam rectè intelligi, si accipiatur cum addito: *in omnibus sibi non prohibitis, & saltem tacite concessis.* Nam, ut diximus supra n. 2035. omnis dispensatio in lege superioris inferiori prohibita est, quæ illi nec expressè, nec tacite concessa est. Ex hoc autem sequitur, vi hujus doctrinæ sic admittæ Episcopum posse dispensare in lege superioris v. g. Papali. 1. quoties illi generaliter concedit facultatem dispensandi in tali lege v. g. tertio, & quarto gradu consanguinitatis &c. secundo quoties eadem potestas censetur tacite concessa; vel impersonaliter, vel in legibus non graviter obligantibus; aut consuetudine legitima, vel præscriptione acquisita ex dictis à n. 2038. vel etiam in casibus valde frequentibus; nam in his merito præsumitur consentire superior, ne inferiori Prælati nimis onerosa sit gubernatio suorum, ut inferior dispense. Tales casus sunt ratio jejuniarum, festorum, votorum non specialiter reservatorum; ita Sanchez, & alij supra *cit.*

Nota autem 1. hanc potestatem, quam inferiores Prælati habent ex generali, vel tacita concessione superioris Ecclesiastici in hujus legibus dispensandi, reputari potestatem *ordinariam* potius, quam delegatam; quia conceditur inferiori ratione muneris, & est perpetua. Nam ex his capitibus potestas aliqua dicitur *ordinaria*, ut tradit glossa in *c. fin. de offic. ordinari.* Suarez *l. 6. c. 15. n. 1.* Sanchez *l. 2. de matr. d. 40. n. 14.*

Quæres, an saltem in dubio, vel in casu urgentis necessitatis inferior dispensare possit in lege superioris; R. primam quæstionem procedere, quando est *dubium*, an casus propositus indigeat dispensatione? quo casu dicendum, quando dubium est *positivum* nimirum pro utraque, vel pro illa parte, quæ negat, *casum indigere dispensatione*, sunt rationes graves, quæ non obstante ratione in contrarium, manente intra limites incertitudinis moralis, adhuc manent prudenter eligibiles dispensandum sic dubium, ad licitè operandum, non egere dispensatione. Nam sic nulli se morali periculo exponit, sequens opinionem probabilem; ita Bonacina *d. 1. q. 2. p. 1. n. 18.* Barbosa *cit. allegat. 35. n. 18.* Castropalaus *p. 1. tr. 3. p. 5. n. 10.* dicendum. 2. si æquè dubium sit, *casum indigere, ac non indigere dispensatione*; dispensandum licitè agere sequendo sententiam dicentem in tali casu, *neminem tenere lege.* Rationem dat Castropalaus *cit.* quia *nemo censeri debet lege obstrictus, quousque ipsi de lege certò moraliter constet.* Nam tali casu possidet voluntas immunitatem ab obligatione legis; hæc enim, quamdiu saltem morali certitudine de ipsius existentia non constat, jus obligandi possidere contra libertatem non potest. Prius enim est *esse legem, quam ligare, & ligari lege.*

Dicendum. 3. si dispensandus in dato casu adhuc putaret, sibi necessariam esse dispensationem, sufficere Episcopalem. Nam potestas dispensandi (utpote res omnino favorabilis ei, cui conceditur) est amplè interpretanda; maxime cum merito præsumi possit, superiorem non reservare *casum dubium, sed certum.* Reservatio enim odiosa est; sic etiam Salas *cit. 8. 3. n. 28.* Suarez *100.*

Tom. 2. de Relig. l. 6. c. 26. n. 6. Sanchez l. 4. decalog. c. 40. n. 26. loquentes de voto reservato.

2044. Altera quaestio est, an Episcopus dispensare possit in lege Ecclesiastica, quando *urgens necessitas* dispensationem in tali casu exigit? Hæc *urgens necessitas* evenire potest aliquando in casu, quo est periculum in mora, & superior adiri non potest, & nisi hîc & nunc Episcopus dispensaret in impedimento, v. g. gravia scandala, infamia, vel dissidia nascerentur. Affirmativam meritò sequitur P. Sanchez l. 2. matr. d. 40. n. 3. & l. 8. d. 6. n. 20. Suarez cit. l. 6. c. 14. & alij quia tunc adest Ecclesiastici superioris tacita concessio, ex præsumpta Legislatoris voluntate. Nam in tali necessitate urgenti, ubi ad superiorem non est recursus, vel periculum est in mora, negare inferiori hanc facultatem, videtur repugnare Regimini benignæ matris Ecclesiæ; quæ filios ita vult ligari suis legibus, ut hoc ipsum illis sit in ædificationem, non in ruinam. Hoc enim, tali casu, exigit bonum commune.

2045. Et hoc docet Castropalaus cit. p. 1. tr. p. d. 6. p. 5. n. 7. rectè procedere, sive lex sit de matrimonio impediendo, vel vel de aliqua irregularitate, aut voti, aut similibus reservatione. Existimo tamen hoc solum intelligendum de casu, quo alias ipse Pontifex ex iustis causis in tali lege Ecclesiastica dispensationem indulgere solet; sic Barbof. p. 2. de offic. & prest. Episc. allegat. 35. n. 3. Et licet etiam hæc potestas dici possit *ordinaria*; redius tamen dicitur *ordinaria* cum addito *pro casu extraordinario*.

ARTICULUS II.

Quis possit dispensare in impedimentis matrimonium dirimentibus?

2046. Ante resolut. not. ex his impedimentis esse quædam juris naturalis (ut impedimentum impotentia) quædam juris divini positivi (ut impedimentum ligaminis) quædam juris tantum Ecclesiastici, ut voti ratione solennitatis, affinitatis &c. In impedimenta juris naturalis nullam cadere dispensationem, constat ex dictis à n. 2015. in impedimenta ju-

Tom. IV.

ris positivi divini, solum pro ijs casibus, pro quibus Deus Ecclesiæ contulit hanc potestatem, ut diximus à n. 2021. superest quaestio de impedimentis juris tantum Ecclesiastici. Et de his etiam constat, jure ordinario Prælatos summo Pontifice inferiores non posse dispensare, nisi quatenus illis expressè, vel tacitè concessum est à superiore, ut ostensum est à n. 2035. his præmissis.

§. I.

In quibus impedimentis dirimentibus Episcopi dispensare possunt?

Not. quædam esse impedimenta, quæ, ut tollantur, non egent dispensatione, sed aufferri possunt ab ipsismet sponis. Sic, qui contraxit invalide propter errorem in persona, vel ignorantiam conditionis servilis, si vult, potest licitè, & validè verum consensum in eam personam præstare errore, vel conditione cognitâ; similiter, si infidelis propter cultus disparitatem nulliter contraxit, potest susceptâ verâ fide, revalidare matrimonium; igitur de his in præsens non agimus. Not. 2. quædam esse impedimenta juris tantum Ecclesiastici, in quibus, allatis ab oratoribus, seu supplicantibus, iustis precibus, seu causis, de quibus infra, Pontifex *communitè dispensare solet*; qualia sunt, cognatio sive spiritualis, sive carnalis; affinitas, votum, crimen, & publica honestas, ut testatur Pyrrhus Corradus *in praxi dispens. Apostol. l. 7. c. 1. n. 5.* quædam autem, in quibus non, nisi in casu valde raro ex causis gravissimis, aut cum certis tantum personis, ut patebit ex seq.

Quæres. 1. an Episcopus (idem est de alijs, qui gaudent jurisdictione quasi Episcopali) dispensare possit cum his, qui contraxerunt nulliter propter impedimentum dirimens juris tantum Ecclesiastici? ut matrimonium suum ratificent? R. posse in casu *urgentis necessitatis*, ut dictum est n. 2044. quando bonâ fide contraxerunt. Nam pro tali casu censetur adeste tacita concessio superioris; ita Sanchez cit. l. 2. matr. d. 40. n. 3. Pontius l. 8. matr. c. 13. n. 3. & complures alij præsertim cum non ignoretur à Pontifice, hanc potesta-

Rrr 2

potesta-